

Подкрепа за професионалното образование и обучение в Европа:
КОМЮНИКЕ ОТ БРЮЖ

Europe Direct е услуга, предназначена да ви помогне да намерите отговори на въпросите, които си задавате за Европейския съюз.

Единен безплатен номер (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Някои мобилни оператори не разрешават достъп до номера, започващи с 00 800, или могат да таксуват тези обаждания.

Допълнителна информация за Европейския съюз можете да намерите в интернет (<http://europa.eu>).

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2012 г.

ISBN 978-92-79-19894-6

doi:10.2766/13615

Cover pictures: © Shutterstock

© Европейски съюз, 2012 г.

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника.

Printed in Belgium

ОТПЕЧАТАНО ВЪРХУ ХАРТИЯ, ИЗБЕЛЕНА БЕЗ УПОТРЕБА НА ЕЛЕМЕНТАРЕН ХЛОР (ЕСФ)

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	2
Професионалното обучение като двигател за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж	2
Перспективата за 2020 г.	3
Силно начало	5
Комюнике от Брюж	7
Предговор	8
I. Нов импулс за професионалното образование и обучение в Европа	9
Настоящи и бъдещи предизвикателства	9
Важните постижения на процеса от Копенхаген	12
Процесът от Копенхаген в по-широкия контекст на политиките на ЕС	13
II. Глобална перспектива за професионалното образование и обучение през 2020 г.	15
III. Стратегически цели за периода 2011—2020 г., последвани от краткосрочни цели за 2011—2014 г.	16
Подобряване на качеството и резултатността на по-о и увеличаване на неговата привлекателност и приложимост	16
Прилагане на практика на ученето през целия живот и мобилността	20
Разгръщане на творчеството, иновациите и предприемачеството	23
Утвърждаване на равнопоставеността, социалното сближаване и активното гражданско участие	25
Хоризонтални цели	27
IV. Принципи, на които да се основава управлението и ангажираността с процеса от Копенхаген	29
Къде да намерим повече информация	31

ПРЕДГОВОР

На 7 декември 2010 г. министрите от ЕС, отговарящи за професионалното образование и обучение (ПОО), европейските социални партньори и Европейската комисия приеха в Брюж комюнике относно засилването на европейското сътрудничество в областта на ПОО за периода 2011—2020 г. В комюникето се определят общите цели за 2020 г., както и план за действие за предстоящите години, съчетаващ мерките на национално равнище с подкрепа от ЕС. В настоящата брошура са представени контекстът на това сътрудничество, предизвикателствата, които трябва да бъдат посрещнати, както и целите за следващите години.

ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ КАТО ДВИГАТЕЛ ЗА ИНТЕЛИГЕНТЕН, УСТОЙЧИВ И ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ

В момента Европа се възстановява от тежка финансова криза и безработицата е висока, особено сред младите хора. В Европа има 76 млн. души с ниска квалификация или без квалификация. На фона на нарастващата конкуренция в световен мащаб за хората с ниска квалификация или без образователен ценз е все по-трудно да си намерят работа. Висококвалифицираните работници получават все по-високи заплати, в същото време заплащането на труда на неквалифицираните работници намалява.

Освен че трябва да се справя с конкуренцията в световната икономика, Европа е изправена и пред предизвикателствата на застаряващо си население. За да

се подобри тази ситуация, по-възрастните работници трябва да актуализират уменията си и да усвоят нови чрез допълнително обучение. Тези обстоятелства, наред с финансовата криза, изостриха нуждата от реформи в европейските икономики и общества. За да бъде в подкрепа на тези реформи, професионалното обучение трябва да даде стимул на хората в зряла възраст да актуализират уменията си през целия си професионален живот.

Приблизително 50 % от младите хора в Европа завършват образованието си и навлизат на пазара на труда благодарение на професионалното си образование и обучение, като получават достъп до широка гама от работни места както в промишлеността, така и в сектора на услугите. За да продължи Европа да бъде конкурентоспособна, от съществено значение е провеждането на реформи в областта на професионалното образование и обучение. За работните места в бъдеще ще са необходими хора с висока квалификация. При сегашния икономически климат е необходимо Европа да осигури на всички млади хора овладяване на уменията, които да им помогнат да стъпят на пазара на труда.

Европа се нуждае и от гъвкава работна сила, която да е подготвена за новостите в екологичната икономика, нарасналата конкуренция и бързите технологични промени.

За да бъде конкурентоспособна на световния пазар, Европа трябва да прилага по-интелигентен подход и да насърчава отраслите, които са устойчиви и приспособими към промените. За тази цел Европа се нуждае от системи за образование и обучение, които да отговарят на потребностите на пазара на труда и на учащите се. Качественото и адекватно обучение е най-добрата възможност за работодателите да наемат квалифицирани служители, с чиято помощ бизнесът да просперира. Такива обучения предлагат и по-големи възможности за успешна

кариера. В един динамично променящ се свят ученето през целия живот трябва да бъде приоритет, тъй като е от възлово значение за заетостта, икономическия успех и пълноценното участие на индивидите в обществото.

За младите хора професионалното образование и обучение следва да предлага възможности както за намиране на работа, така и за продължаване на обучението. То следва да им предложи практическите умения, които са от съществено значение за редица работни места, а също и да отваря вратите към по-високи нива на квалификация. Осигурявайки тези две възможности, Европа може да постигне целта си да намали под 10 % броя на младите хора, които напускат училище преждевременно. Разработването на нови подходи към професионалното обучение може да гарантира осъществяването на европейската цел за постигане на 15 % участие на хората в зряла възраст във формите на учене през целия живот.

В отговор на тези предизвикателства министрите, отговарящи за професионалното образование и обучение, постигнаха договореност за десетгодишна стратегия за европейско сътрудничество. Тази стратегия, озаглавена „Комюнике от Брюж“, има за цел да подобри качеството и привлекателността на професионалното образование и обучение.

ПЕРСПЕКТИВАТА ЗА 2020 Г.

В Комюникето от Брюж се очертава перспективата за професионалното образование и обучение през 2020 г., както и необходимият набор от мерки.

Основен елемент в тази перспектива е системата за професионално обучение, която трябва да бъде **модерна и привлекателна** за учащите се и техните роди-

тели. Необходимо е всички да са убедени в нейното високо качество и да знаят, че учащите ще придобият знания и умения, които могат да използват незабавно — като наети или самостоятелно заети лица.

Професионалното обучение включва основни умения, курсове за придобиване на знания в специализирани области и придобиване на **по-високо ниво на квалификация**, което се характеризира с новаторство и отлични постижения. Широкият спектър на предлаганите обучения позволява на учащите се да продължат да се обучават на по-високо ниво, а на завършилите университети — да посещават курсове за професионалното обучение, които да добавят технически и практически аспекти към знанията им. За в бъдеще повечето работници ще участват в **продължаващо обучение**, за да актуализират уменията си или да придобият нови.

През 2020 г. професионалното обучение следва да бъде **леснодостъпно и практически насочено**. Всички курсове за професионално обучение следва да включват практическа част, провеждана в дружество или предприятие. В сътрудничество с работодателите организациите, предоставящи обучение, следва да оказват подкрепа на учащите се, които показват по-слаб интерес към академичното обучение. По този начин би следвало да се намали броя на хората, които напускат училище преждевременно.

Международният аспект следва да се превърне в обичаен елемент от професионалното обучение. Придобиването на квалификациите следва да включват чужди езици, а международното сътрудничество между институциите следва да насърчава използването на нови подходи при преподаването и ученето. Обучаващите се в интернационална среда следва да са по-добре подготвени да започнат работа в такава среда.

За да се превърне в реалност тази перспектива, са необходими ангажираността и приносът на всички заинтересовани страни. Подкрепата за организациите, предоставящи обучение, техния персонал, училищните ръководители и учителите, както и за обучителите в рамките на предприятията е от съществено значение за въвеждането на промените. Националните, регионалните и местните органи също имат своята роля за реформирането на системите за професионално обучение. Институциите на ЕС ще подкрепят тези реформи, като разработват подходи в европейски мащаб, за да се извлекат максимални ползи от живота и работата в общност на свободно движение на работници и предприятия.

Когато тези промени станат реалност...

...учащите се ще се възползват от по-качествено обучение. Ще получават насоки при избора на обучение и на най-подходяща професия в зависимост от заложибите им. Ще завършат някои етапи от обучението си в чужбина или ще учат заедно с чужденци. След като получат квалификация, ще имат по-добри шансове да си намерят работа или да имат успешна професионална реализация, защото обучението им е адекватно и практически насочено. След като вече са на пазара на труда, те ще могат също да се възползват от гъвкави възможности в подкрепа на текущото им обучение.

...учителите в сферата на професионалното обучение ще имат повече възможности за сътрудничество с колеги в чужбина. Работната им среда, както и методите им на преподаване и учене ще бъдат различни, ще използват модерни учебни материали, отразяващи последните новости в промишлеността и бизнеса.

...институциите за обучение по-лесно ще осъществяват международно сътрудничество благодарение на подходи в европейски мащаб, сред които Европейската квалификационна рамка (ЕКР) и Европейска система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET), които улесняват учащите при трансфера на обучение между различните организации. Благодарение на по-тесния контакт с предприятията институциите за обучение ще се възползват от достъп до модерно оборудване и ще могат да наемат учители и обучители, които са добре запознати с реалния професионален живот. И на последно място, предоставяйки по-гъвкави начини за обучение, институциите ще се радват на по-голям интерес от страна на учащите се.

...предприятията ще могат по-лесно да наемат квалифицирани работници, тъй като обучението ще е по-добре адаптирано към техните нужди. Тази промяна ще ги насърчи да предоставят повече възможности на служителите си и ще повиши ангажираността им с развитието на квалификацията на работната сила. Работниците, излизачи на пазара на труда, ще са по-добре подготвени, защото съдържанието на обученията ще е изготвено и оформено с участието на предприятията. Те ще бъдат ангажирани и с практическите аспекти на обучението посредством предлагането на стаж за учащите се.

Чрез европейско финансиране по програмата „Учене през целия живот“ (и поспециално програмата „Леонардо да Винчи“) се оказва подкрепа на тези реформи в професионалното образование и обучение. Сътрудничеството в тези области ще сближи европейските подходи и ще създаде системи за професионално образование и обучение, изградени на основата на **качество, актуалност и привлекателност.**

СИЛНО НАЧАЛО

От 2002 г. насам е налице значителен прогрес в разработването на подходи в европейски мащаб в подкрепа на професионалното образование и обучение. Националните органи и социалните партньори от 33 държави работят съвместно за модернизирването на професионалното образование и обучение. Заедно те са поели ангажимент да постигнат целите, заложи в Комюникето от Брюксел, като част от подкрепата им за стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението (ET 2020).

Извършената преди това работа от европейските институции, националните органи и социалните партньори като част от тази рамка допринесе за подобряването на качеството и за изграждането на доверие. В резултат на съвместните си усилия националните органи въвеждат инициативи в европейски мащаб в подкрепа на професионалното обучение:

- ▶ Европейската квалификационна рамка (ЕКР) Осигурявайки връзка между националните квалификационни рамки, тя улеснява тълкуването на квалификациите между отделните държави и отрасли.
- ▶ Рамката „Европас“. Общ набор от документи, който помага на хората предвидено да представят компетентностите, уменията и квалификациите си, включително популярен формат за изготвяне на автобиографии.
- ▶ Европейска система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET). Тази система позволява получената от обучаемите квалификация в дадена държава да бъде призната в друга държава.
- ▶ Европейско гарантиране на качеството в професионалното образование и обучение (EQAVET). Тази инициатива предоставя единен подход за мониторинг и подобряване на качеството на професионалното обучение.

Постигането на напредък ще зависи от трайно поетия категоричен ангажимент от всички заинтересовани страни, начело с държавите — членки на ЕС, и европейските социални партньори. Генералните директори, отговарящи за професионалното обучение, европейските социални партньори и Консултативният комитет за професионално обучение следва да продължат да играят активна роля в управлението на процеса, подпомагани от Европейската комисия и с експертния принос на CEDEFOP (Европейския център за развитие на професионално обучение) и Европейската фондация за обучение (ETF).

Комюнике от Брюж относно засилването на европейското сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение за периода 2011—2020 г.

Комюнике на министрите от ЕС, отговарящи за професионалното образование и обучение, европейските социални партньори и Европейската комисия от заседание, проведено в Брюж на 7 декември 2010 г. за преразглеждане на стратегическия подход и приоритетите на процеса от Копенхаген за 2011—2020 г.

ПРЕДГОВОР

Декларацията от провела се на 29—30 ноември 2002 г. среща в Копенхаген постави началото на европейската стратегия за засилване на европейското сътрудничество в областта на професионалното образование и обучение (ПОО), известна като „процеса от Копенхаген“. И сега — през 2010 г., въз основа на нашето 8-годишно европейско сътрудничество ние определихме дългосрочните стратегически цели за следващото десетилетие (2011—2020 г.). Взехме под внимание постиженията си, настоящите и бъдещите предизвикателства, и основните

принципи и идеи на процеса от Копенхаген. Нашата работа беше подпомогната от извършения от Европейския център за развитие на професионалното обучение (CEDEFOP) цялостен преглед на процеса въз основа на проучване, проведено в 27-те държави членки, Исландия, Норвегия и Лихтенщайн, както и на подобен доклад за Хърватия, Турция и бившата югославска република Македония, изготвен от Европейската фондация за обучение.

I. НОВ ИМПУЛС ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ В ЕВРОПА

НАСТОЯЩИ И БЪДЕЩИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Образование и обучение за бъдеща Европа

Европа се опитва да се възстанови от тежка икономическа и финансова криза. Безработицата е висока, особено сред младите хора¹. Кризата изостри нуждата от реформи в нашите икономики и общества. Европа иска да бъде по-интелигентна, по-устойчива и по-приобщаваща. За да постигнем това, се нуждаем от гъвкави системи за качествено образование и обучение, които да отговарят на настоящите и бъдещите ни нужди².

Развитие на пазара на труда

Понастоящем в Европа около 76 млн. души на възраст между 25 и 64 години (което се равнява приблизително на населението на Италия, Унгария и Австрия) са нискоквалифицирани или нямат никаква квалификация. Твърде голям брой хора на възраст между 18 и 24 години продължават да напускат системата на образование и обучение, без да са получили квалификация. Има спешна необходимост от мерки за предотвратяване на преждевременното напускане на училище или за разрешаването на този проблем. Прогнозите на CEDEFOP за

необходимите умения за следващото десетилетие сочат, че в следствие на технологичните промени ще нарасне търсенето на хора с висока и средна квалификация за сметка на нискоквалифицирания персонал. Дори за работните места, за които преди са наемани предимно хора с ниска квалификация, вече все повече се търси средно и високо ниво на квалификация. Това означава, че за в бъдеще за хората с нисък (или без) образователен ценз ще е все по-трудно да си намират работа. Налице са също така все повече доказателства за нарастваща поляризация при заплащането — все по-високи заплати за висококвалифицираните работници и все по-ниско заплащане на труда на неквалифицираните работници.

Правилните умения

През 2020 г. днешните студенти и ученици ще са все още в началото на своята кариера, като ще им предстоят поне 30 години професионално развитие, някои от тях ще упражняват професии, които днес все още не съществуват, а други — вероятно професии, които ще изчезнат. Трябва да подобрим капацитета на ПОО, за да отговаря на променящите се изисквания на пазара на труда. За да може при предлагането на ПОО да бъдат отчетени променящите се нужди на пазара в дългосрочен план, се изисква по-добро

1 Данните от м. септември 2010 г. за 27-те държави-членки на ЕС сочат, че общият процент на безработица е 9,6, а безработицата сред младите хора — 20,3 % (източник: Евростат).

2 На 9 юни 2010 г. Европейската комисия прие съобщение, озаглавено „Нов импулс за европейското сътрудничество в професионалното образование и обучение за подкрепа на стратегията „Европа 2020“, с което се предлага общата рамка на бъдещата програма за европейската политика в областта на ПОО.

познаване на нововъзникващите отрасли и умения и на перспективите пред съществуващите професии. Заедно със съответните заинтересовани страни ние трябва редовно да преразглеждаме стандартите за предоставяне на образование/обучение, които определят какви знания и умения трябва да се очакват от притежателя на дадена диплома или сертификат. Това означава тясно сътрудничество между играещите активна роля при прогнозирането на нужните умения заинтересовани страни, сред които представители на съсловията, социални партньори, съответни организации на гражданското общество, както и организации, предоставящи образование и обучение. Трябва редовно да адаптираме съдържанието, инфраструктурата и методите на ПОО, за да бъдат в крак с прехода към нови производствени технологии и организация на работа. Преминването към екологична икономика е значима тенденция, която оказва въздействие върху необходимите умения в множество различни професии и отрасли. Редица необходими умения вече се използват при съществуващите професии. По-конкретно, пазарът на труда търси баланс между развиването на общи екологични умения (напр. намаляване на отпадъците, подобряване на енергийната ефективност) и специфични умения. Така както уменията в областта на информационните технологии и комуникациите днес са от възлово значение за всички, за в бъдеще екологичните умения ще са от значение почти за почти всички професии.

Застаряващото население

Бъдещият европейски пазар на труда ще трябва да се справя едновременно със застаряващото население и оредяващите редци на младите хора. В резултат на това все повече ще се налага хората в зряла възраст, и по-специално по-възрастните работници, да актуализират и разширяват уменията и компетентностите си посредством продължаващо ПОО. Тази по-голяма необходимост от учене

през целия живот означава, че трябва да разполагаме с по-гъвкави начини за неговото предоставяне, обучения според потребностите и утвърдени системи за валидиране на неформални и самостоятелни форми на обучение. Потенциалът на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) може да бъде използван за насърчаване на образованието и обучението от разстояние.

Двойната цел на ПОО

Първоначалното и продължаващото ПОО имат обща двойна цел — да допринесат за пригодността за заетост и за икономическия растеж, и да се изправят пред широк спектър обществени предизвикателства, по-специално да насърчават социалното сближаване. Те следва да предлагат както на младите хора, така и на хората в зряла възраст атрактивни и стимулиращи възможности за професионално развитие и да са еднакво привлекателни както за жените, така и за мъжете, за хората с висок потенциал и за тези, които по някаква причина са изложени на риск от изключване от пазара на труда.

Качество и отлични постижения

Предвид ролята на ПОО в европейските общества и икономики, от решаващо значение е да се осигури устойчивост и отлични постижения на образованието и обучението. Ако Европа иска да запази водещото си място като износител на промишлени стоки в световен мащаб, тя трябва да разполага с ПОО на световно ниво. В обществото на знанието професионалните и академичните умения и компетентности са еднакво важни.

Разнообразието на европейските системи за ПОО е предимство при взаимното обучение. Необходими са прозрачност и общ подход към осигуряването на качество, за да се изгради взаимно доверие, което ще улесни мобилността и при-

знаването на уменията и компетентностите между тези системи. През следващото десетилетие осигуряването на качество трябва да е от първостепенно значение в европейското сътрудничество в областта на ПОО.

Предоставяне на възможности на хората

Не само пазарите на труда, но и обществата като цяло търпят динамични промени. Ние трябва да им предоставим възможности да се адаптират към новостите и да се справят с промените. Това означава да им позволим да придобиват знания, умения и компетентности, които не са свързани изцяло с професията им. Тези по-широки компетентности (ключови компетентности) са важни за успеха в живота и тяхното придобиване следва да бъде възможно както чрез ПОО, така и чрез всякакви други форми на образование. ПОО трябва също да дава възможност на учащите се да доразвиват, допълват и надграждат своите ключови

компетентности, без да се пренебрегват професионалните умения. По-конкретно, уменията и компетентностите в областта на ИКТ и владенето на чужди езици ще бъдат все по-решаващи за намиране и оставане на работа, както и за решаване на въпросите от ежедневието.

Ученето в процеса на работа е начин хората да развият потенциала си. Фактът, че обучението се извършва в работната среда значително допринася за изграждането на професионална идентичност и повишава самочувствието на хората, които иначе може да се възприемат като неуспели. Обучението на работното място позволява на работещите да развият потенциала си, като в същото време запазват доходите си. Добре функциониращото ПОО, което позволява обучение на работното място и извън него — почасово или целодневно — може да има важен принос за социалното сближаване в нашите общества.

Интернационален характер на ПОО

Като действащи лица на световния пазар на образователни услуги националните системи за ПОО трябва да поддържат връзка с останалия свят, за да могат да бъдат актуални и конкурентоспособни. Те трябва да подобряват възможностите си за привличане на учащи от други европейски държави и от трети страни, предоставяйки образование и обучение, както и по-лесно признаване на уменията им. На фона на демографските промени и международната миграция тези въпроси придобиват още по-голяма важност. Въпреки оформящото се европейско пространство за образование и обучение, все още не сме постигнали първоначалната си цел за премахване на пречките пред мобилността, която все още остава ниска сред учащите в рамките на ПОО. За да могат нашите системи за ПОО да привличат по-голям брой учащи, е необходима по-качествена и целенасочена информация.

Сред основните предизвикателства в бъдеще е значително повишаване на транс-националната мобилност на учащите се и на учителите и постигане на признанието на придобитите зад граница знания, умения и компетентности.

Инвестициите в ПОО — споделена отговорност

Разработването на ПОО е отговорност, поделена между националните правителства, социалните партньори, предоставящите ПОО, учителите, обучителите и учащите се: всички те имат взаимен интерес от по-тясно сътрудничество.

Нарастващото значение през последните години на ученето в зряла възраст също изисква допълнителни ресурси. Икономическият спад не бива да води до свиване на инвестициите в ПОО. Поради бюджетните ограничения са необходими новаторски решения, за да осигурим устойчиво финансиране на ПОО и да гарантираме, че средствата се разпределят ефективно и справедливо.

ВАЖНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ НА ПРОЦЕСА ОТ КОПЕНХАГЕН

Процесът от Копенхаген изигра решаваща роля за осъзнаване значимостта на ПОО както на национално, така и на европейско равнище. Най-осезаем е напредъкът при общите европейски инструменти³, принципи и насоки, които бяха разработени, за да се подобри прозрачността на квалификациите, тяхната сравнимост и преносимост, както и за да се подобри гъвкавостта и качеството на обучението. С тях се поставят основите на истинско европейско пространство за образование и обучение.

Ефектът от процеса от Копенхаген върху политиките в областта на ПОО беше бърз и осезаем: той предизвика задълбочени реформи, сред които разработването на национални квалификационни рамки с цел прилагането на Европейската квалификационна рамка (EQF) и преминаването към подход, съсредоточен върху постигнатите резултати от ученето. Като изместват гледната точка от учебния процес, съсредоточен върху вложените ресурси, към учебен процес, съсредоточен върху резултатите от ученето, всеобхватните рамки, които включват общото образование, ПОО и висшето образование, могат да спомогнат за създаването на прозрачни, достъпни и гъвкави национални квалификационни системи.

³ От 2002 г. насам бяха разработени следните инструменти: Европас, Европейска квалификационна рамка, Европейска система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET) и Европейска референтна рамка за осигуряване на качество в професионалното образование и обучение (EQAVET).

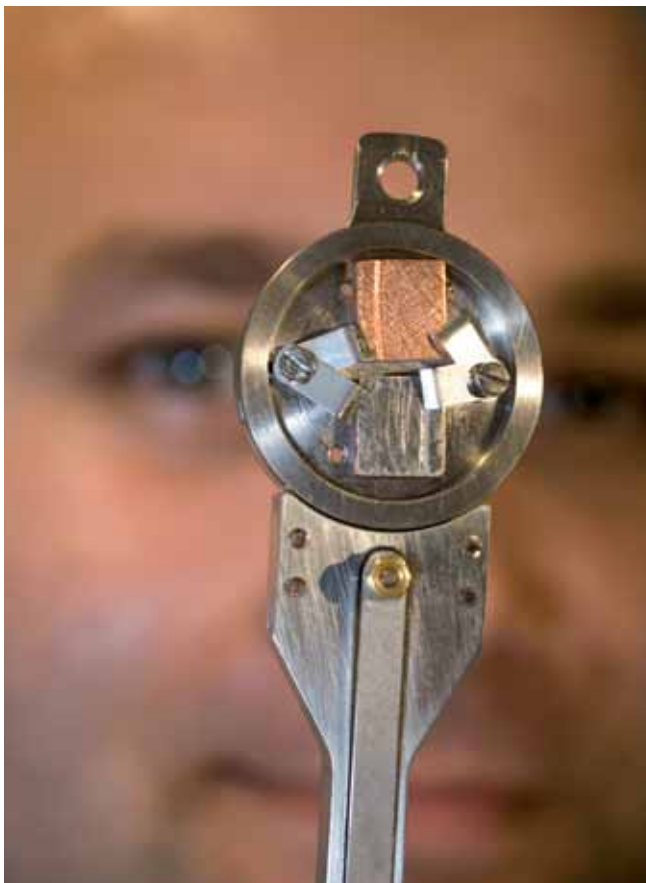
Дейностите във връзка с партньорското обучение и обмена на добри практики помогнаха на участниците да се почувстват истински ангажирани с процеса и насърчиха допълнителни дейности. Необходима е обаче по-активна и по-качествена комуникация, за да се подобри участието на заинтересованите страни: социалните партньори, предоставящите ПОО, гражданското общество и учащите се. Политиките в областта на ПОО сами по себе си не са достатъчни за да се справим с предизвикателствата в социално-икономическата сфера, а мобилността и ученето през целия живот да станат реалност. Необходими са всестранны подходи, които да свържат ПОО с други политики, по-специално с политиката в областта на заетостта и социалната политика.

ПРОЦЕСЪТ ОТ КОПЕНХАГЕН В ПО-ШИРОКИЯ КОНТЕКСТ НА ПОЛИТИКИТЕ НА ЕС

Предвид променящия се политически контекст през следващото десетилетие 2011—2020 г., по-специално с оглед на стратегията „Европа 2020“, трябва да бъде даден нов импулс на декларацията от Копенхаген (2002). Тъй като процесът е неразделна част от стратегическата рамка „Образование и обучение 2020 г.“, целите в областта на ПОО следва да продължат да бъдат в съответствие с общите цели, заложили в тази рамка.

ПОО следва да играе своята роля за постигането на двете водещи цели в областта на образованието, заложили в стратегията „Европа 2020“, по-конкретно — до 2020 г. да се намали до под 10 % делът на преждевременно напусналите образователната система и да се увеличи до поне 40 % делът на лицата на възраст 30—34 години със завършено висше или равностойно на висше образование.

Беше съставен списък от краткосрочни цели, посочващ конкретните действия, необходими за постигане на напредък по стратегическите цели. Списъкът от краткосрочни цели също ще бъде в улеснение при бъдещите периодични преразглеждания.

Отчитайки приоритетите и общите цели на споменатите по-горе европейска стратегия и рамка и като се зачита принципът на солидарност, се приема следното:

- ▶ глобална перспектива за ПОО през 2020 г.;
- ▶ 11 стратегически цели за периода 2011—2020 г. въз основа на посочената перспектива;
- ▶ 22 краткосрочни цели на национално ниво за първите 4 години (2011—2014 г.), като се посочва подкрепата на равнище на ЕС;
- ▶ общи принципи, на които да се основава управлението и ангажираността с процеса от Копенхаген.

II. ГЛОБАЛНА ПЕРСПЕКТИВА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ 2020 Г.

До 2020 г. европейските системи за ПОО следва да станат по-привлекателни, приложими, насочени в по-голяма степен към професионалното развитие, по-иновативни, достъпни и гъвкави, отколкото са през 2010 г., и да допринасят за отлични постижения и равнопоставеност в ученето през целия живот, като осигуряват:

- Ⓢ **привлекателно и приобщаващо ПОО** с висококвалифицирани учители и обучители, новаторски методи на учене, висококачествена инфраструктура и материална база, висока приложимост на пазара на труда и възможности за по-нататъшно образование и обучение;
- Ⓢ **висококачествено първоначално ПОО**, което да бъде привлекателен избор, със същата стойност като общото образование, за учащите се, родителите и обществото като цяло. Първоначалното ПОО следва да осигури на учащите се придобиването както на ключови компетентности, така и на специфични професионални умения;
- Ⓢ **леснодостъпно и насочено към професионалното развитие продължаващо ПОО** за работници, работодатели, независими предприемачи и безработни, което да способства както за развитието на компетентностите, така и за смяна на професията;
- Ⓢ **гъвкави системи за ПОО, подход, съсредоточен върху постигнатите резултати от ученето**, които да съдействат за гъвкави програми за учене, да позволяват преминаване между различните подсистеми за образование и обучение (училищно образование, ПОО, висше образование, образование за възрастни) и да осигуряват **валидиране на самостоятелното и неформалното учене**, в т.ч. на компетентностите, придобити чрез трудов стаж;

- Ⓢ **европейско пространство за образование и обучение** с прозрачни квалификационни системи, които позволяват трансфера и натрупването на резултати от ученето и признаването на квалификации и компетентности и увеличават транснационалната мобилност;
- Ⓢ **значително подобрени възможности за транснационална мобилност** на ученици и специалисти в рамките на ПОО;
- Ⓢ **леснодостъпни и висококачествени услуги за информация, ориентиране и консултиране през целия живот**, образуващи съгласувана мрежа, които позволяват на европейските граждани да вземат обосновани решения и да управляват образователното и професионалното си развитие отвъд рамките на традиционното разпределение по полов признак.

III. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2020 Г., ПОСЛЕДВАНИ ОТ КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА 2011—2014 Г.

ПОДОБРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО И РЕЗУЛТАТНОСТТА НА ПОО И УВЕЛИЧАВАНЕ НА НЕГОВАТА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ И ПРИЛОЖИМОСТ

ПОО следва да има висока приложимост на пазара на труда и по отношение на индивидуалното професионално развитие. За да се повиши привлекателността му, участващите държави следва да преследват следните цели и действия:

1. Превръщане на първоначалното ПОО в привлекателна възможност за учене

- a) Повишаване на качеството на първоначалното ПОО (вж. също точка 2 по-долу), като се подобрят качеството и компетентностите на учителите, обучителите и училищните ръководители, като се въведат гъвкави начини за преминаване между всичките нива на образование и се повиши обществената осведоменост относно предлаганите от ПОО възможности. Това е от особено значение в участващите държави, в които има тенденция за подценяване на ПОО;
- b) Насърчаване на практическата дейност и осигуряване на висококачествена информация и ориентиране, чрез които малките ученици, преминаващи задължително образование, и техните родители да могат да се запознаят с различни специалности и възможности за професионално развитие;
- b) Осигуряване на включването на ключовите компетентности в учебните планове на първоначалното ПОО и разработване на подходящи средства за оценяване;

- г) Организиране на преподавателска и учебна дейност, която способства за развиването на умения за управление на професионалното развитие в първоначалното ПОО;
- д) Предоставяне на учащите се в рамките на първоначалното ПОО на достъп до подходящо съвременно оборудване, материали за обучение и инфраструктура. Предоставящите ПОО следва да разгледат възможността за поделение на разходите и оборудването помежду си и в сътрудничество със стопанския сектор. Ученето в процеса на работа в предприятията, които разполагат с необходимата инфраструктура, следва също да се насърчава;
- е) Наблюдение на прехода на завършилите ПОО към пазара на труда или към по-нататъшно образование и обучение чрез използване на националните системи за наблюдение.

2. Насърчаване на отличните постижения, качеството и приложимостта на първоначалното и продължаващото ПОО

Осигуряване на качество

- a) Високото качество на ПОО е необходимо изискване, за да бъде то привлекателно. За да се осигури по-добро качество, по-голяма прозрачност, взаимно доверие, мобилност на работниците и учащите се и учене през целия живот, участващите държави следва да въведат системи за осигуряване на качество в съответствие с препоръката относно EQAVET;

- б) До края на 2015 г. участващите държави следва да създадат на национално равнище обща рамка за осигуряване на качеството за всички предоставящи ПОО, която да се прилага и за ученето на работното място и да е съвместима с рамката на EQAVET.

Качество на учителите, обучителите и други специалисти в областта на ПОО

- а) Участващите държави следва да подобрят първоначалното и продължаващото обучение за учителите, обучителите, менторите и съветниците по въпросите на професионалното развитие, като предлагат гъвкави програми за обучение и инвестиции. Значението на тази цел е още по-голямо, като се имат предвид застаряването сред европейските учители и обучители, променящите се пазари на труда и работни среди, в съчетание с необходимостта да бъдат привлечени лицата, които са най-подходящи за преподаватели. Следва да се насърчава провеждането на стажове в предприятия за учители и обучители;
- б) Участващите държави следва да работят съвместно за определянето на най-добрите практики и ръководните принципи за промяната на компетентностите и профилите на учителите и обучителите в рамките на ПОО. Това може да стане с подкрепата на Европейската комисия и на Европейския център за развитие на професионалното обучение (CEDEFOP), в сътрудничество с неговата мрежа от учители и обучители в областта на ПОО.

Приложимост на пазара на труда

Приложимостта на ПОО (както първоначалното, така и продължаващото) на пазара на труда и пригодността на завършилите ПОО за заетост следва да се засилят посредством различни мерки:

- а) Органите на национално, регионално и местно равнище в участващите държави следва да създадат възможности за засилване на сътрудничеството между училищата и предприятията с цел подобряване на знанията на учителите за работните практики, от една страна, и на общите педагогически умения и компетентности на обучителите, от друга страна;
- б) Участващите държави следва да насърчават партньорствата между социалните партньори, предприятията, предоставящите образование и обучение, службите по заетостта, публичните органи, научноизследователските организации и други заинтересовани страни, за да се осигури по-добър обмен на информация относно потребностите на пазара на труда и по-добра съвместимост между

тези потребности и развиването на знания, умения и компетентности. Работодателите и социалните партньори следва да се стремят да определят ясно от какви компетентности и квалификации имат нужда в краткосрочен и в дългосрочен план в различните сектори и между тези сектори. Следва да продължи разработването на общ език⁴, който да свърже сектора на образованието и обучението, от една страна, с пазара на труда, от друга страна, като този процес следва да бъде съгласуван с други инструменти на ЕС като Европейската квалификационна рамка;

- в) Учебните планове на ПОО следва да са ориентирани към постигането на резултати и да отговарят по-добре на потребностите на пазара на труда. Този въпрос следва да се реши посредством модели на сътрудничество с дружества или професионални браншови организации, които следва да подготвят и да осъществят обратна връзка с институциите за ПОО както относно пригодността за заетост, така и относно процента на заетост сред завършилите ПОО;
- г) Участващите държави и по-специално предоставящите ПОО следва да използват всяка получена такава информация, предоставена им от службите за професионално ориентирание, относно прехода на завършилите ПОО към пазара на труда или към по-нататъшно учене с цел подобряване на качеството и приложимостта на ПОО;
- д) Ученето в процеса на работа, осъществявано в партньорство със стопанския сектор и организации с идеална цел, следва да стане постоянен елемент от всички курсове в областта на първоначалното ПОО;
- е) Участващите държави следва да подкрепят развитието на обучение от типа на стажуването и да подобрят осведомеността за него.

4 През 2010 година този свързващ език е целта на проекта, озаглавен „Европейска класификация на уменията, компетентностите и професиите (ESCO)“.

КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2014 Г. ОТНОСНО СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ 1 И 2

Действия на национално равнище:

1. Организиране на дейности, които да способстват за привлекателността на ПОО и за отлични постижения и които може да включват компании и курси за умения;
2. Подкрепа на дейности, които дават възможност на малките ученици в системата на задължителното образование, да се запознаят със специалности и възможности за професионално развитие;
3. Предприемане на подходящи мерки за прилагане на препоръката относно EQAVET и осъществяване на напредък към създаването на национални рамки за осигуряване на качество в областта на ПОО;
4. Когато е целесъобразно, гарантиране, че ключовите компетентности и уменията за управление на професионалното развитие са включени по подходящ начин в учебните планове на първоначалното ПОО и че те могат да бъдат придобити чрез възможностите за обучение, предлагани от продължаващото ПОО;
5. Правителствата, социалните партньори и предоставящите ПОО следва да направят необходимото за:
  - използване в максимална степен на ученето в процеса на работа, в т.ч. стажовете, като принос към увеличаване на броя на стажанти в Европа до 2012 г.;
  - създаване на възможности за засилено сътрудничество между институциите за ПОО и предприятията (със стопанска и с идеална цел), например чрез стажове за учители в предприятията;
  - осигуряване на обратна връзка с институциите за ПОО относно пригодността на завършилите ПОО за заетост;

6. Продължаване на дейността по създаване на системи за наблюдение на прехода от учене към работа.

Подкрепа на равнището на ЕС:

1. Стратегически документ относно ролята на отличните постижения в областта на професионалното образование за интелигентен и устойчив растеж;
2. Обмисляне на европейска подкрепа за кампаниите за популяризиране на ПОО, в т.ч. проучване на Евробарометър относно привлекателността на ПОО;
3. Насърчаване на конкурсите за умения на европейско и/или световно равнище;
4. Насоки и техническа подкрепа за прилагането на EQAVET;
5. Преглед на изпълнението на EQAVET на национално равнище през 2013 г.;
6. Включване в тематична мрежа на проектите за осигуряване на качество в рамките на програмата „Леонардо да Винчи“;
7. Ръководство относно проучване на успешните модели за учене в процеса на работа (с информация от CEDEFOP);
8. По-активно предвиждане на потребностите от умения и компетентности, особено чрез прогнози за потребностите от умения (CEDEFOP) и създаване на европейски съвети за уменията;
9. Разработване на общ език, така че да се създадат връзки между сектора на образованието и обучението и пазара на труда (Европейска рамка за умения, компетентности и професии) в съответствие с други инструменти на ЕС като Европейската квалификационна рамка;
10. Обмисляне на приемането на показател на ЕС относно пригодността за заетост въз основа на предложение на Комисията;
11. Работа по най-добрите практики и ръководни принципи по отношение на промяната на профилите на учителите и обучителите в рамките на ПОО (съвместно със CEDEFOP).

ПРИЛАГАНЕ НА ПРАКТИКА НА УЧЕНОТО ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ И МОБИЛНОСТТА

3. Осигуряване на гъвкав достъп до обучение и придобиване на квалификация

По отношение на продължаващото ПОО

За да увеличат приноса на ПОО към постигане на целта 15 % от хората в зряла възраст да участват в образование и обучение до 2020 г., участващите държави следва:

- а) да насърчават активно хората да участват в продължаващо ПОО, а предоставящите ПОО — да бъдат все по-силно ангажирани с него, като специално се обърне внимание на хората, изправени пред промени на пазара на труда (като работниците, изложени на риск да загубят работата си, и безработните), и на групите в неравностойно положение;
- б) да създадат подходяща рамка, която да има за цел да насърчава дружествата да продължават да инвестират в развитието на човешките ресурси и в продължаващо ПОО. Решението за това каква е правилната комбинация от стимули, права и задължения е в ръцете на участващите държави;
- в) да насърчават гъвкави форми на обучение (електронно обучение, вечерни курсове, обучение в работно време и др.), за да подпомогнат достъпа до обучение в различни житейски ситуации и да отговорят на различни потребности. Продължаващото обучение следва да обхваща всички видове учене, включително обучението в рамките на дружеството и ученето в процеса на работа, и следва да е еднакво достъпно и за жените, и за мъжете;
- г) да насърчават институциите за обучение и работодателите да съдействат, по-специално за обучението на големия брой нискоквалифицирани работници със

завършен единствено долен курс на средното образование, които ще се облагодетелстват от подходите, при които в рамките на ПОО са включени основни умения;

- д) до 2015 г. да започнат да разработват национални процедури за признаване и валидиране на неформалното и самостоятелното учене, подкрепени при целесъобразност от национални квалификационни рамки. Тези процедури следва да са насочени към знанията, уменията и компетентностите, независимо от контекста, в който са придобити, напр. широкообхватно учене за възрастни, ПОО, стажове и доброволчески дейности. Следва в по-голяма степен да се имат предвид и знанията, уменията и компетентностите, които не водят непременно до получаването на образователен ценз. В това отношение е важно да има тясно

сътрудничество с други области на политиката като младежта, спорта, културата, социалните въпроси, заетостта;

- е) да предприемат специфични мерки, за да увеличат процента на участие в продължаващо ПОО на хора, изправени пред промени в рамките на пазара на труда, и на групи със слабо участие в обучението като жените, нискоквалифицираните и по-възрастните работници. По-специално участващите държави следва да се стремят чрез инвестиции да постигнат съответствие между броя на хората с ниска квалификация на възраст 25—64 години, които участват в различни форми на учене през целия живот, със средния процент на участие за тази възрастова група.

По отношение на първоначалното и продължаващото ПОО

- а) да улеснят прехода от образование и обучение към работа и прехода между отделните видове работа, като предоставят интегрирани услуги за професионално ориентиране (услуги по заетостта и консултантски услуги), а също и умения за управление на професионалното развитие както за младите хора, така и за хората в зряла възраст. От съществено значение е съответните лица, предоставящи услуги, да могат лесно и обективно да обменят информация и да развиват качеството на услугите за професионално ориентиране;
- б) да разработят или поддържат ПОО в горния курс на средното образование/във висшето образование на ниво 5 или по-високо ниво от Европейската квалификационна рамка, когато е целесъобразно, и да допринасят за постигане на водещата цел на ЕС — 40 % от населението да има завършено висше или равностойно на висше образование;
- в) да насърчават гъвкавите начини за преминаване между ПОО, общото образование и висшето образование, и да увеличат достъпа, като създават по-силни връзки между тях. За постигането на тази цел, както и за по-голямо участие

в ученето през целия живот, участващите държави следва да ускорят създаването и прилагането на всеобхватни национални квалификационни рамки, основани на резултатите от ученето;

- г) Комисията и участващите държави следва да работят за постигането на по-голяма съгласуваност между двете европейски системи за кредити — ECVET и ECTS.

4. Разработване на стратегически подход към интернационализирането на първоначалното и продължаващото ПОО и насърчаването на международната мобилност

- а) Икономическата глобализация насърчава работодателите, работниците и независимите предприемачи да разширят обхвата на своята дейност извън границите на държавите си. Предоставящите ПОО следва да ги подкрепят в този процес, като придадат международно измерение на учебното съдържание и създадат международни мрежи с институции-партньори;
- б) Участващите държави следва да насърчават местните и регионалните органи и предоставящите ПОО — посредством стимули, схеми за финансиране (включително чрез използване на европейските структурни фондове) и разпространение на най-добри практики — да разработят стратегии за трансгранично сътрудничество в областта на ПОО с цел поощряване на по-голяма мобилност сред учещите, учителите и обучителите и другите специалисти в областта на ПОО. Участващите държави следва да насърчават ПОО, което създава възможности, поощрява и — за предпочитане — включва периоди на мобилност, в т.ч. стажове в чужбина;

- в) Участващите държави следва систематично да използват и утвърждават европейските инструменти за прозрачност, като Европейската квалификационна рамка, ECVET и Европас, за да насърчават транснационалната мобилност;
- г) Участващите държави следва да създават възможности за изучаване на езици в рамките на ПОО както за учещите, така и за учителите, и да насърчават осигуряването на езиково обучение, адаптирано към специфичните нужди на ПОО, със специален акцент върху значението на чуждите езици за транснационалното сътрудничество в областта на ПОО и международната мобилност.

КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2014 Г. ОТНОСНО СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ 3 И 4

Действия на национално равнище:

7. За да се увеличи до максимум приносът на ПОО към заложената в „Образование и обучение 2020 г.“ цел за постигане на 15 % участие на хората в зряла възраст във формите на учене през целия живот — преглед на използването на стимули, права и задължения за всички участващи заинтересовани страни и да се предприемат подходящи действия за насърчаване на участието в продължаващото ПОО;
8. Прилагане на препоръката относно Европейската квалификационна рамка:
  - разработване на всеобхватни национални квалификационни рамки, основани на подход, съсредоточен върху постигнатите резултати от ученето. Използване на националните квалификационни рамки за стимулиране на подобри възможности за преминаване между ПОО и висшето образование, за разработване или поддържане на ПОО в горния курс на средното образование или във висшето образование съгласно нивата на Европейската квалификационна рамка и за реализирането на гъвкави програми за учене;
  - приравняване на нивата по националните квалификационни рамки към нивата по Европейската квалификационна рамка до 2012 г.;
9. Разработване и насърчаване на използването на процедури за валидиране на неформалното и самостоятелното учене с подкрепата на Европейската квалификационна рамка/националните квалификационни рамки, както и осигуряване на професионално ориентиране;
10. Осигуряване на интегрирани услуги за професионално ориентиране (образование, обучение, заетост), тясно свързани с нуждите на пазара на труда;
11. Напредък по прилагането на ECVET в съответствие с препоръката и участието в изпитването на мобилността на ECVET;

12. *Предприемане на подходящи мерки за увеличаване на мобилността в рамките на ПОО, включително:*
  - *Насърчаване на по-голям брой ученици в първоначалното ПОО и специалисти в областта на ПОО да участват в транснационална мобилност;*
  - *Насърчаване на местните и регионалните органи, както и на предоставящите ПОО, да разработят култура на интернационализиране и съответно свързани с нея стратегии, в т.ч. трансгранична мобилност;*
  - *Преодоляване на правните и административните пречки пред транснационалната мобилност на стажантите;*
  - *Насърчаване на професионалните камари, стопанските организации и други заинтересовани организации да оказват подкрепа на приемащите и изпращащите предприятия при осигуряването на подходящи условия за стажантите в рамките на транснационалната мобилност;*
  - *Гарантиране, че в учебните планове на ПОО присъстват изучаването на езици и межкултурните компетентности;*
  - *Оптимално използване на други инструменти на ЕС (напр. Европейската квалификационна рамка, EQAVET, Европас) с цел увеличаване на взаимното признание на квалификациите и компетентностите.*

Подкрепа на равнището на ЕС:

12. *Ръководство на достъпа и участието в продължаващото ПОО;*
13. *Насоки и техническа подкрепа за прилагането на Европейската квалификационна рамка, по-специално с оглед на прилагането на подход, съсредоточен върху постигнатите резултати от ученето;*
14. *Очертаване на новостите в разработването на националните квалификационни рамки от CEDEFOP и EFO;*
15. *Препоръка на Съвета относно валидирането на неформалното и самостоятелното учене (2011 г.);*

16. *Доклад за напредъка по разработването на политиките, системите и практиките, свързани с професионално ориентиране през целия живот — 2011 г. (CEDEFOP, EFO и Европейска мрежа за разработване на политики за професионално ориентиране през целия живот);*
17. *Насоки и техническа подкрепа за прилагането на ECVET;*
18. *Периодичен преглед на прилагането на ECVET (съвместно със CEDEFOP);*
19. *Включване в тематична мрежа на проектите по линия на ECVET в рамките на програмата „Леонардо да Винчи“;*
20. *Препоръка относно мобилността с цел учене (2011 г.);*
21. *Обмисляне на приемането на показател на ЕС относно мобилността в областта на ПОО въз основа на предложението на Комисията (2011 г.);*
22. *Предложение за рамка за качество на стажовете;*
23. *Насърчаване на мобилността сред стажантите, включително чрез портал за подкрепа в рамките на програмата „Учене през целия живот“/програмата „Леонардо да Винчи“;*
24. *Разработване на европейски паспорт на уменията като част от Европас до 2012 г.*

РАЗГРЪЩАНЕ НА ТВОРЧЕСТВОТО, ИНОВАЦИИТЕ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО

5. **Разгръщане на иновациите, творчеството и предприемачеството и използване на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) (в първоначалното и продължаващото ПОО)**

Творчеството и иновациите в ПОО и използването на новаторски методи на учене могат да насърчават учащите се да останат в рамките на ПОО, докато се квалифицират.

- а) Участващите държави следва активно да насърчават предоставящите ПОО да си сътрудничат с иновативни предприятия, центрове за разработка на програми, сектора на културата и институциите за висше образование за създаване на „партньорства на знанието“. Това следва да помогне на предоставящите ПОО да получат ценна информация относно нововъведенията и нуждите от компетентности и да развият отлични професионални постижения и иновации. Подобни партньорства могат да спомогнат и за въвеждането на основани на опита методи на учене, като се насърчава експерименталният подход и се адаптират учебните планове;
- б) Информационните и комуникационните технологии (ИКТ) следва да се използват, за да се постигне максимален достъп до обучение и да се насърчи активното учене, както и за да се разработят нови методи в областта на ПОО в процеса на работа и в училище;
- в) Участващите държави следва да насърчават инициативи, насочени към подпомагане на предприемачеството както в първоначалното, така и в продължаващото ПОО, в тясно сътрудничество с работодателите, предоставящите ПОО и националните услуги в подкрепа на бизнеса. За целта те следва да насърчават предоставянето на необходимите средства, напр. за материали за обучение, за спомагателни средства и за създаване на минадружества от учащи се, и да засилят сътрудничеството на регионално равнище;
- г) Участващите държави следва да подкрепят наскоро установените и бъдещите предприемачи, като насърчават завършилите ПОО да стартират бизнес и като подпомагат мобилността с цел учене сред младите предприемачи.

КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2014 Г. ОТНОСНО СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 5

Действия на национално равнище:

13. *Насърчаване на партньорства за творчество и иновации (предоставящи ПОО, институции за висше образование и центрове за разработка на програми, изкуство, научни изследвания и иновации);*
14. *Насърчаване на ефективно и иновативно използване на технологии от всички предоставящи ПОО при осигурено качество (включително публично-частни мрежи и партньорства) с помощта на необходимото оборудване, инфраструктура и мрежи и при непрекъснато усъвършенстване, което отразява развитието на технологиите и педагогическите концепции;*
15. *Предприемане на мерки за насърчаване на предприемачеството, в т.ч. чрез поощряване на придобиването на ключови компетентности, осигуряване на възможност за практически опит в предприятията и включване на експерти от стопанския сектор.*

Подкрепа на равнището на ЕС:

— *Създаване на форум на равнището на ЕС между ПОО и стопанския сектор с акцент върху следните въпроси:*

25. *ролята на ПОО в триъгълника на знанието;*
26. *преходът от ПОО към стопанския сектор: как да се окаже подкрепа на завършилите ПОО да стартират бизнес.*

▶ УТВЪРЖДАВАНЕ НА РАВНОПОСТАВЕНОСТТА, СОЦИАЛНОТО СБЛИЖАВАНЕ И АКТИВНОТО ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ

6. Осъществяване на приобщаващо първоначално и продължаващо ПОО

Участващите държави следва да предлагат ПОО, което увеличава пригодността на хората за заетост (в краткосрочен и дългосрочен план), позволява им да се развиват професионално по качествен начин, да придобиват удовлетворяващ трудов опит, увереност, професионална гордост и почтеност и да предлагат възможности за растеж в професионалния и личния им живот. За да постигнат това, участващите държави следва:

- а) да гарантират, че в рамките на първоначалното ПОО учащите се придобиват както специфични професионални компетентности, така и по-широкообхватни ключови компетентности, включително хоризонтални компетентности, които им позволяват да продължат образованието и обучението си (в рамките на ПОО или на висшето образование) и им помагат за избора на професия, за участието на трудовия пазар и за преходите в рамките на този пазар. Знанията, уменията и компетентностите, които хората придобиват в рамките на ПОО, следва да им позволяват да управляват своето професионално развитие и да играят активна роля в обществото;
- б) да направят необходимото системите за учене за възрастни да подпомагат придобиването и допълнителното развитие на ключови компетентности. Това може да се осъществява в сътрудничество с предоставящите ПОО, местните общности, организациите на гражданското общество и др;

- в) да използват в максимална степен приноса на ПОО за намаляване на процента на преждевременно напуснащите образователната система до под 10 % посредством съчетаване на превантивни и коригиращи мерки. Това може да се постигне например чрез приложимо към пазара на труда ПОО увеличаване на ученето в процеса на работа и на стажовете, гъвкави програми за учене, ефективно професионално ориентиране и консултиране, както и чрез учебно съдържание и методи, които отчитат начина на живот и интересите на младите хора, докато в същото време поддържат висококачествени стандарти за ПОО;
- г) да предприемат подходящи мерки за осигуряване на равен достъп, по-специално за лица и групи, за които съществува риск от изключване, особено хората

с ниска квалификация и без квалификация, хората със специални нужди или в неравностойно положение и по-възрастните работници. Участието на тези групи в ПОО следва да се улеснява и насърчава чрез финансови или други средства и чрез валидиране на неформалното и самостоятелното учене, както и чрез осигуряването на гъвкави програми за учене;

- д) да насърчават активното гражданско участие в ПОО, например като поощряват партньорствата между предоставящите ПОО и организациите на гражданското общество или като насърчават представителството на учащите се в институциите за ПОО в съответствие с националното законодателство и практики. Такава насърчаваща позиция може да допринесе за валидирането на умения и компетентности, придобити чрез доброволчески дейности.

КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2014 Г. ОТНОСНО СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ Б

Действия на национално равнище:

16. *Предприемане на превантивни и коригиращи мерки за максимално увеличаване на приноса на ПОО в борбата срещу преждевременното напускане на образователната система;*
17. *Обмисляне на конкретни мерки, насочени към увеличаване на участието на групи от лица с ниска квалификация и други „изложени на риск“ групи в образованието и обучението, в т.ч. чрез разработване на гъвкави програми за учене в рамките на продължаващото ПОО и използването на подходящи услуги за професионално ориентиране и подкрепа;*
18. *Използване на ИКТ, за да се постигне максимален достъп до обучение и да се насърчи активното учене, както и за да се разработят нови методи в областта на ПОО в процеса на работа и в училище, така че да се подпомогне участието на „изложени на риск“ групи;*
19. *Използване на съществуващите системи за наблюдение за подкрепа на участието на „изложени на риск“ групи в ПОО: вж. краткосрочна цел Б.*

Подкрепа на равнището на ЕС:

27. *Наръчник с най-добри практики относно включването на „изложени на риск“ групи чрез съчетаване на учене в процеса на работа и ключови компетентности;*
28. *Препоръка на Съвета относно ограничаването на преждевременното напускане на училище (2011 г.).*

ХОРИЗОНТАЛНИ ЦЕЛИ

7. по-активно участие на заинтересованите от ПОО страни и по-голяма осведоменост за постиженията в резултат на европейското сътрудничество в областта на ПОО

По-активно участие на заинтересованите от ПОО страни предполага по-голяма осведоменост за постиженията в резултат на европейското сътрудничество в областта на ПОО. Ето защо Европейската комисия и участващите държави следва да обмислят инвестиции в ясни и целенасочени форми на комуникация, ориентирани към различни групи заинтересовани страни на национално и на европейско равнище. За да улеснят използването на наличните инструменти на ЕС, учащите се и всички участващи страни следва да получават обстойна и пригодена специално за тях информация.

8. Координирано управление на европейските и националните инструменти в областта на прозрачността, признаването, осигуряването на качество и мобилността

В съответствие с посочените по-горе стратегически цели съгласуването и допълващото се използване на различни европейски и национални инструменти в областта на прозрачността, признаването, осигуряването на качеството и мобилността следва да бъде главният приоритет на държавите-членки през следващите години. Необходимо е координирано управление на тези инструменти в рамките на процеса от Копенхаген и по-голямо полезно взаимодействие с инструментите и принципите на процеса от Болоня.

9. Задълбочаване на сътрудничеството между политиката в областта на ПОО и други свързани с него области

Участващите държави и Европейската комисия следва да задълбочат сътрудничеството между политиката в областта на ПОО и други свързани с нея области, като заетостта, икономическите въпроси, научноизследователската дейност и иновациите, социалните въпроси, младежта, спорта и културата, за да се придържат към интегрираните насоки на стратегията „Европа 2020“ и за да утвърдят признаването на компетентности и квалификации.

10. Подобряване на качеството и сравнимостта на данните за разработването на политиката на ЕС в областта на ПОО

Разработването на политиката на равнище ЕС в областта на ПОО следва да се основава на съществуващите сравними данни. За тази цел и като използват програмата „Учене през целия живот“, държавите членки следва да събират приложими и надеждни данни относно ПОО — включително относно мобилността в областта на ПОО — и да ги предоставят на Евростат. Държавите-членки и Комисията следва съвместно да постигнат съгласие относно това кои данни да бъдат предоставени първоначално;

11. Оползотворяване на подкрепата от страна на ЕС

Европейските структурни фондове и програмата „Учене през целия живот“ следва да се използват в подкрепа на съгласуваните приоритети в областта на ПОО, включително международната мобилност и реформите, провеждани от участващите държави.

КРАТКОСРОЧНИ ЦЕЛИ ЗА ПЕРИОДА 2011—2014 Г. ОТНОСНО ХОРИЗОНТАЛНИТЕ ЦЕЛИ 7—11

Действия на национално равнище:

20. Създаване на стратегии за комуникация за различните заинтересовани групи, които наблюдават върху прилагането и добавената стойност на инструментите (EVCET, ECTS, приравняване на националните квалификационни рамки и Европейската квалификационна рамка, системи за осигуряване на качество в съответствие с EQAVET);
21. Създаване на механизми за структурно сътрудничество между сектора на ПОО и службите за заетост на всички равнища (политика и прилагане), в т.ч. социалните партньори;
22. Принос към подобряването на данните на равнище ЕС относно учениците в първоначалното ПОО, включително относно мобилността и пригодността за заетост.

Подкрепа на равнището на ЕС:

29. Подкрепа за постигането на посочените по-горе цели чрез програмата „Учене през целия живот“ и, когато е подходящо, европейските структурни фондове;
30. Подкрепа на партньорското обучение между участващите държави и на новаторските проекти;
31. Определяне на процедура за засилена координация при прилагането на общите европейски инструменти в областта на образованието и обучението;
32. Европейска стратегия за комуникация относно европейските инструменти за прозрачност;

33. Развиване на структурирано сътрудничество с асоциациите, предоставящи ПОО на равнище ЕС;
34. Засилване на структурираното сътрудничество между политиките в областта на образованието и обучението и в областта на заетостта;
35. Подобряване на данните на равнище ЕС относно учениците в първоначалното ПОО, включително относно мобилността и пригодността за заетост;
36. Социалните партньори на всички равнища следва да продължават да играят активна роля в процеса от Копенхаген (управление и ангажираност) и да допринасят за осъществяването на посочените по-горе краткосрочни цели;
37. Докладване относно развитието на ПОО в държавите членки и страните-партньори;
38. Активизиране на обмена със страните, участващи в процеса на разширяване, и със съседните страни.

IV. ПРИНЦИПИ, НА КОИТО ДА СЕ ОСНОВАВА УПРАВЛЕНИЕТО И АНГАЖИРАНОСТТА С ПРОЦЕСА ОТ КОПЕНХАГЕН

- ▶ Държавите-членки следва категорично да се ангажират с изпълнението на приоритетите на процеса от Копенхаген в рамките на националните програми за реформи във връзка със стратегията „Европа 2020“;
- ▶ Докладването по процеса от Копенхаген следва да стане част от докладването по стратегическата рамка „Образование и обучение 2020 г.“. Това ще осигури най-ефикасния принос към докладването относно стратегията „Европа 2020“ и ще увеличи осведомеността за ПОО в областта на ученето през целия живот;
- ▶ Следва да се задълбочи сътрудничеството в областта на ПОО. Отвореният метод на координация следва да продължи да служи като основен механизъм на това сътрудничество. Партньорското обучение и новаторските проекти следва да осигуряват средства за подкрепа на развитието на националните политики;
- ▶ Генералните директори, отговарящи за професионалното обучение, европейските социални партньори и Консултативният комитет за професионално обучение следва да продължат да играят активна роля в управлението на процеса от Копенхаген;
- ▶ CEDEFOP и Европейската фондация за обучение (ЕФО) следва съобразно конкретните си мандати да продължат да подкрепят разработването и изпълнението на политиката, да докладват за напредъка по стратегическите цели и по краткосрочните цели и да предоставят сведения за изготвянето на политиката в областта на ПОО;
- ▶ Организациите, предоставящи ПОО, следва да бъдат поощрявани да си сътрудничат на европейско равнище за постигането на посочените по-горе цели;
- ▶ Политическият диалог и обменът на опит с глобалните ни партньори могат да допринесат за посрещане на днешните и бъдещите предизвикателства. Следва да се подобрят обменът и сътрудничеството с потенциалните страни-кандидатки, със съседните държави, подпомагани от ЕФО, и с международните организации, по-специално ОИСР, Съвета на Европа, Международната организация на труда и ЮНЕСКО. Правото на участие в тези дейности следва да е гарантирано за всички участващи държави;
- ▶ Следва да бъде съставен нов списък от краткосрочни цели до 2014 г. въз основа на посочените по-горе стратегически цели.

По настоящия текст беше постигнато съгласие на министрите, отговарящи за професионалното образование и обучение в държавите — членки на ЕС (Австрия, Белгия, България, Кипър, Чешка република, Дания, Естония, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Унгария, Ирландия, Италия, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Полша, Португалия, Румъния, Словения, Словакия, Испания, Швеция, Обединено кралство), в страните-кандидатки за членство в ЕС (Хърватия, бивша югославска република Македония, Исландия, Турция) и в държавите от ЕАСТ/ЕИП (Лихтенщайн, Норвегия). В текста тези държави са наречени „участващи държави“.

Също така беше постигнато съгласие между Европейската комисия и следните европейски социални партньори: Европейската конфедерация на профсъюзите (ЕКП), Конфедерацията на европейския бизнес (BUSINESSEUROPE), Европейската асоциация на заетите и малките и средните предприятия (UEAPME) и Европейския център на предприятията с държавно участие (CEEP).

КЪДЕ ДА НАМЕРИМ ПОВЕЧЕ ИНФОРМАЦИЯ

Пълният текст на Комюникето от Брюж е включен в настоящата брошура. Той може да бъде намерен и на:

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bruges_bg.pdf

За повече информация относно:

- ▶ Европас
<http://europass.CEDEFOP.europa.eu/bg/home>
- ▶ Европейската квалификационна рамка
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm
- ▶ Европейската система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc50_en.htm
- ▶ Европейското гарантиране на качеството в професионалното образование и обучение
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1134_en.htm
- ▶ Програмата „Учене през целия живот“
<http://ec.europa.eu/lfp>
- ▶ Програмата „Леонардо да Винчи“
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc82_en.htm

За информация относно:

- ▶ Процеса от Копенхаген
http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143_en.htm
- ▶ Стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението (ЕТ 2020)
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc28_en.htm

В доклада, озаглавен „Напредък към постигането на общите европейски цели в образованието и обучението“ (достъпен на http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/report10/report_en.pdf), се анализират постиженията и напредъка в европейските системи за образование и обучение до 2010 г.

Европейска комисия

Подкрепа за професионалното образование и обучение в Европа: Комюнике от Брюж

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз

2012 — 32 стр. — 21 × 14,8 см

ISBN 978-92-79-19894-6

doi:10.2766/13615

КАК ДА СЕ СДОБИЕМ С ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ЕС?

Безплатни публикации:

- чрез EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- от представителствата или делегациите на Европейския съюз.
Можете да получите координатите им, като посетите следния адрес:
<http://ec.europa.eu> или като изпратите факс на следния номер:
+352 2929-42758.

Платени публикации:

- чрез EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Платени абонаменти (например годишните издания на сериите на *Официален вестник на Европейския съюз*, *Сборника съдебна практика на Съда на Европейския съюз*):

- чрез някои от търговските представители на Службата за публикации на Европейския съюз (http://publications.europa.eu/others/agents/index_bg.htm).

